Inbreng Transparency International Nederland Commissiedebat Klokkenluiders

Commissie Binnenlandse Zaken, 26 november 2026

Geachte leden van de commissie,

Klokkenluiders zijn van onschatbare waarde voor het blootleggen van fraude, corruptie en andere maatschappelijke misstanden en hebben wereldwijd meer fraude aan het licht gebracht dan accountants en audits. Internationaal onderzoek laat zien dat meldingen de belangrijkste manier zijn waarop fraude wordt ontdekt. Ook in Nederland zijn tal van misstanden aan het licht gekomen doordat werknemers durfden te melden.

Nederland beschikt inmiddels over de Wet bescherming klokkenluiders (Wbk) en het Huis voor Klokkenluiders (HvK). Toch blijkt uit de praktijk dat melders onvoldoende worden beschermd. Zoals vermeld door het HvK ervaren veel melders benadeling, terwijl organisaties die de wet overtreden of niet-naleven nauwelijks consequenties ondervinden. Daarnaast zorgt de wettelijke definitie van een misstand ervoor dat een aanzienlijk deel van de melders buiten de bescherming van de wet valt.

Transparency International Nederland (TI-NL) vraagt uw aandacht voor vier verbeteringen: effectieve handhaving van de wet, structurele ondersteuning voor klokkenluiders, het schrappen van de eis van het 'maatschappelijk belang' en een wettelijke verplichting om anonieme meldingen te accepteren.

1. Zorg voor effectieve handhaving van de wet

De huidige wet bevat geen sanctieregime voor organisaties die klokkenluiders benadelen, hun identiteit schenden of geen deugdelijke meldprocedure hebben ingericht. Bijna vier jaar na invoering van de Wbk zijn de aangekondigde sanctiemogelijkheden nog altijd niet gerealiseerd en kan de wet nog steeds niet gehandhaafd worden. Hierdoor voldoet Nederland nog steeds niet aan de verplichtingen van de EU-klokkenluidersrichtlijn en wordt naleving van de Wbk niet gestimuleerd.

Dit is problematisch, omdat uit de Werkgevers Enquête Arbeid blijkt dat één op de vijf werkgevers met 50 of meer werknemers géén meldprocedure heeft of niet weet of die aanwezig is, terwijl een groot deel van de melders nadelige gevolgen ondervindt van hun melding.

TI-NL roept de Kamer op om:

- het Huis voor Klokkenluiders vóór 2028 bevoegd te maken om sancties op te leggen bij niet-naleving of overtreding van de Wbk;
- daarmee uitvoering te geven aan de Europese verplichting om effectieve sancties mogelijk te maken.

2. Maak ondersteuning voor klokkenluiders structureel

De Europese Klokkenluidersrichtlijn gaat uit van effectieve ondersteuning voor melders, waaronder juridische, psychosociale en financiële hulp. In Nederland bestaan inmiddels tijdelijke voorzieningen voor juridische en psychosociale ondersteuning, maar evaluaties laten zien dat deze onvoldoende toegankelijk en effectief zijn. Veel melders hebben moeite om een advocaat te vinden omdat de beschikbare

vergoedingen niet aansluiten bij de complexiteit en duur van klokkenluiderszaken. Ook blijkt dat bestaande ondersteuningsregelingen beperkt bekend zijn.

Bovendien ontbreekt financiële ondersteuning volledig, terwijl veel klokkenluiders te maken krijgen met inkomensverlies, langdurige procedures en hoge kosten.

TI-NL roept de Kamer op om:

- Structurele financiering voor juridische en psychosociale ondersteuning structureel te regelen;
- Te zorgen voor adequate vergoedingen voor advocaten en mediators;
- De toegankelijkheid en bekendheid van bestaande voorzieningen te vergroten;
- Een financieel schadefonds voor klokkenluiders op te richten dat inkomensverlies kan compenseren, met boeteopbrengsten voor overtreding van de Wbk als mogelijke financieringsbron.

3. Schrap de eis van het 'maatschappelijk belang'

Een van de grootste knelpunten in de huidige wet is de eis dat een melding betrekking moet hebben op een misstand waarbij het maatschappelijk belang in het geding is. In de praktijk blijkt dit criterium moeilijk uit te leggen en toe te passen. Uit de invoeringstoets van SEO blijkt dat de huidige definitie te complex is en leidt tot onzekerheid en extra uitvoeringslasten. Het onderzoek laat zien dat melders vaak niet weten of zij vooraf onder de bescherming van de wet vallen, terwijl werkgevers, vertrouwenspersonen en autoriteiten tegen dezelfde onduidelijkheden aanlopen. Ook jurisprudentie laat zien dat verschillende rechterlijke instanties tot uiteenlopende interpretaties kunnen komen. Dit onderschrijft het HvK ook in haar laatste jaarverslag op blz. 16.

Veel bedrijven hanteren meldregelingen die verder gaan dan de Wbk, bijvoorbeeld voor meldingen van gedragscodeovertredingen zoals ongewenst gedrag. Melders verwachten daardoor vaak dezelfde bescherming als bij een maatschappelijke misstand, maar die blijkt lang niet altijd te gelden. De Corporate Governance Code versterkt deze mismatch doordat beursgenoteerde bedrijven verplicht zijn meldingen van (vermoedens van) misstanden én onregelmatigheden (zonder dat het maatschappelijk belang in het geding moet zijn) zoals een overtreding van de interne gedragsregels of een integriteitsschending in ontvangst te nemen en adequaat op te volgen.

TI-NL roept de Kamer op om:

- de eis dat het maatschappelijk belang in het geding moet zijn te schrappen;
- de definitie van een misstand te verruimen, zodat melders vooraf beter weten waar zij aan toe zijn.
- daarmee de rechtszekerheid en meldbereidheid te vergroten.

4. Verplicht organisaties anonieme meldingen te accepteren

Anonimiteit draagt aantoonbaar bij aan de bereidheid om misstanden te melden, vooral bij ernstige integriteitskwesties of een verhoogd risico op represailles. Dat speelt bijvoorbeeld wanneer de georganiseerde misdaad betrokken is. TI-NL betreurt daarom dat een eerder voorstel voor een algemene

maatregel van bestuur is ingetrokken waarmee organisaties zouden worden verplicht anonieme meldingen te ontvangen en te behandelen.

Bovendien blijkt uit onderzoek van TI-NL dat veel bedrijven al gebruikmaken van anonieme meldkanalen. Een wettelijke verplichting sluit daarom aan bij een praktijk die op veel plekken al bestaat.

TI-NL roept de Kamer op om:

- organisaties wettelijk te verplichten anonieme meldingen in ontvangst te nemen en te behandelen;
- anonimiteit expliciet te erkennen als essentieel onderdeel van effectieve klokkenluidersbescherming.

Conclusie

Tot eind 2023 zijn belangrijke stappen gezet met de invoering van de Wet bescherming klokkenluiders en de versterking van het Huis voor Klokkenluiders. Daarna lijkt van verdere verbetering en bescherming van de klokkenluider niet of nauwelijks sprake meer, terwijl Nederland nog steeds niet voldoet aan belangrijke verplichtingen onder de Europese Richtlijn. De praktijk laat zien dat melders nog te vaak tussen wal en schip vallen. Zonder goede ondersteuning, effectieve handhaving, duidelijke wettelijke bescherming en de mogelijkheid anoniem te melden, blijven mensen terughoudend om te melden en blijven misstanden onopgemerkt.

Gebrekkige klokkenluidersbescherming heeft zowel publieke als organisatorische gevolgen. Bij overheidsopdrachten in de EU worden de verliezen door een gebrek aan klokkenluidersbescherming geraamd op 5,8 tot 9,6 miljard euro aan publiek geld per jaar. Voor organisaties is tijdige signalering eveneens van belang: organisaties met een interne meldregeling registreren 50 procent minder verliezen door tijdig misstanden te ontdekken en actief maatregelen te nemen. Daarnaast is 70 tot 80 procent van de marktwaarde van bedrijven afkomstig van immateriële activa, zoals merkreputatie. Ook dat onderstreept het belang van snel signaleren en aanpakken van misstanden. De beste manier om dat te doen is alle medewerkers duidelijk te maken dat klokkenluiders beschermd worden: zij zijn de ogen en oren van een organisatie.

TI-NL verzoekt de Kamer daarom deze verbeteringen nu voortvarend op te pakken, zodat Nederland beschikt over een Wbk die daadwerkelijk doet wat het belooft: melders beschermen en misstanden effectief helpen aanpakken.

Mocht dit vragen oproepen of verdere toelichting behoeven, dan zijn wij uiteraard beschikbaar voor overleg.

Met vriendelijke groet,

Lotte Rooijendijk, Executive Director a.i. Transparency International Nederland